

nostjo svojo v državnem zboru tlačiti slovansko opozicijo, jih Čehi štejejo med svoje najhujše sovražnike. Ta kletev bi veljala v enakem slučaju tudi za nas Slovence, premda je narod slovenski nekriv. Toman, Svetec, Črue, berite še enkrat svoje lastne govore in ravnajte se tudi v djanju po njih!

Knjižica dr. Adolfa Fischhofa.

(Konec.)

Ko je dr. Fischhof vse rečeno tako natanko razložil, začne pobijati ugovore, ki se sem ter tje čujejo zoper federativno preuredbo Avstrije.

Nasprotniki federalizma trdijo, da Avstrija razpade, ako posamesne dežele postanejo bolj samostojne. Kako neki bode razpadla — pravi Fischhof — ako so najvažnejše pravice tudi v federativni vladi pridržane središnji oblasti davkarske in vojaške zadeve, pravice vojsko napovedati, mir sklenoti, mednarodne pogodbe izvrševati, uradnike imenovati, sodnike staviti; pravica pomilostenja in pravica absolutnega ugovora. Razloček med zdaj in v prihodnje bil bi le ta, da vladar več pravic postavodajstva izroči deželnim zborom kakor dozdej, ko jih ima državni zbor. Ker ^{17/17} zmiraj ostane celota in cesar avstrijski nič ne zgubi od tega, kar je prepustil kralju českemu (ki je tudi on) ali pokneženemu grofu tirolskemu (ki je tudi on), tedaj bi cesarjeve pravice ne trpele najmanjše škode. In saj je celo tako že bilo v prvi polovici preteklega stoletja, ko je bilo na Dunaju 6 dvornih kancelij: ogerška in erdelska, česka (za Česko, Moravsko in Šlezijo), dolnje-avstrijska (za Avstrijo pod in nad Anizo), notranje-avstrijska (za Štajarsko, Koroško in Kranjsko), gornjo-avstrijska in za Tirole in italijanski svet. In vsaka dežela je imela svojo posebno ustavo. Po tem se je mnogo predru-gačilo in vlada cesarja Jožefa II. je vpeljala silo nemškega jezika (Sprachenzwang). Poslednje vprašanje dr. Fischhof ova pa je bilo to: Kako bi se dalo doseči porazumljenje in sprava med narodi avstrijskimi? On misli tako le: Skličejo naj se najveljavniši možje obojne stranke (nemške in slovanske) v posvet, to je, v svobodni zbor, da se razgovorijo, kako in kaj. Ako se na tej poti ne doseže porazumljenje, ni ustava nikakoršne škode trpela; če pa so se porazumeli, potem se mora začeti parlamentarna akcija; državni zbor napravi postavo za narodnosti, predru-gači ustavo v smislu tega porazumljenja in premeni volilni red. Ko je državni zbor to dovršil, skličejo se deželni zbori, da v mejah predru-gačene državne ustave, predru-gačijo deželne ustave.

Tako piše dr. Fischhof, in njegovi izvrstni nasveti so vredni, da se dobro prevdarijo, kajti le samo federalizem more Avstrijo rešiti velikih njenih zadreg!

Da izvrstna knjižica dr. Fischhofa, ki nosi po pravici naslovje: „Avstrija in poročstvo njenega obstanka“, se je v vseh narodnih krogih v slovanskih deželah sprejela z veliko radostjo, prinesla sicer ni nič takega, kar se nebi bilo že večkrat izreklo v federalističnih listih, in knjižica ima samo zato veliko važnost, ker ima vse skupej zbrano to, kar je že v večih in različnih časnikih rečeno, in ker je spisana od poštenega Nemca. In čeravno še zdaj ni vrgla Herbsta in Giskra iz ministerstva, kakor se je od nje pričakovalo, vendar je njih stanje tako podkopala, da pasti morata.

Zdaj še bočemo pogledati, kar so pisali česki listi o tej brošurici Fischhofovi.

„Narodni Listy“ so pozdravili radostno ta prvi pošteni glas od Nemcev in pravijo, da je mogoče, da se po poti, katero je pokazal Fischhof, poravnajo spet vsi narodi. Če pa drugi Nemci ne bodo sprejeli njegovega predloga, bode svet vendar videl, kdo je tisti, ki se noče poravnati, temuč tirja podvrženje. Fischhofovo temeljito in dobro spoznanje vzroka, zakaj se avstrijski Slovani borijo zoper centralizacijo, da hočejo namreč sami sebe ohraniti, imenujejo „N. L.“ „vsem našim bralcem iz duše vzete“. In čeravno Fischhof ne govori o celokupnosti zemlje česke krone, vendar govori o kronanju českega kralja. Zato mislijo „N. L.“ da Fischhof razume v tem celokupnost, ker se kronanje ne more samo za eno česko deželo vzeti.

„Pokrok“ pravi, da je v tej knjižici ton zares liberalni, ki se celo loči od „cislajtansko“ liberalnih glasov. Z glavnimi načeli, pravi se popolnoma zlagamo, ker so celo naši. Ako se okrog Fischhofa nabere politična nemška stranka,

bomo se lahko zedinili. Zediniti z nami se je lahko, samo voljo mora imeti, kdor se namreč hoče zediniti, tako voljo, kakor dr. Fischhof.

„Politika“ je pravila: Nočemo tajiti, da so misli in principi Fischhofove knjižice jako sposobne biti začetek sporazumljenja med Čehi in Nemci, s kterega bi se dalo priti na poravnanje. — Kaj so k temu rekli Nemci? Kaj so rekli? Ki so pametni in ljubeči mir in spravo, ki hočejo, da Avstrija še dalj obstane in spet močna postane? so rekli Fischhof ima prav!

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Hruške.

Med bruskami so sledeča plemena razun drugih najbolj pomnoženja in razširjenja vredne:

1. Nemška kosa (Stutgarter Geissbirne) se sadi po navadnih krajih in vrtih. Drevo je lepo, piramidne podobe ali ostuega, špicastega vrha, visoko zdravega odrastka in skoraj vsako leto rodovitno. Sad dozori meseca avgusta ali velikega serpana; je majhen, rudečkast, pa zlo dober za jed; za sušilo in sploh gospodarstvo, pa navadne dobrote in vrednosti.

2. Angleška poletna maslenka (Englische Sommerbutterbirne) raste po bregih, polju in vrtih. Drevo je veliko, čvrsto, zdravo in jako rodovitno. Sad ima srednje velikosti, sivo-zelen; je zlo dober za jed in priljubljen v gospodarstvu.

3. Poletna sivka (gute, graue Sommer-Butterbirne) se sadi po višinah, polju in vrtih. Drevo je veliko in v vsaki zemlji čvrsto in zdravo raste. Ima letni, nežni in čistlan sad srednje velikosti, siv, prav dober za vžitek, pa tudi za gospodarsko rabo priden.

4. Rimljanka (römische Schmalzbirne) raste po bregih in vrtih. Drevo zraste v visok vrh in je sila rodovitno; v suhi, peščeni zemlji pa slabo stori. Sad je velik, ki meseca avgusta dozori, in je rumeno-rudeč: dober za jed, zlo dober pa za gospodarstvo, posebno za sušilo.

5. Mariana (Prinzessin Mariane) se sadi po višinah in vrtih. Zraste v visoko drevo, ki je zlo rodovitno. Sad je slasten in jako čistlan za mizo in sploh v gospodarstvu; dozori pa meseca septembra ali oktobra, in dalje se zdrži; je srednje velikosti, rumenorjav, jako dober za vžitek in dober za gospodarsko rabo.

6. Sv. Magdalena (grüne Sommermagdalene) raste po navadnih krajih in vrtih. Drevo je srednje velikosti in zlo zlo rodovitno, ima pa najboljši in najugodnejši sad izmed letnih brusok, ki že dozori meseca julija in avgusta, to je, malega in velikega srpana, kdaj še poprej; sad je majhen, zelen in jako dober za jesti.

7. Redkviča (Leipziger Rettigbirne) se sadi po bregih in vrtih. Drevo je jako rodovitno in nečutljivo. Sad je majhen, zelen, ki dozori meseca avgusta in septembra; pa dober za jed in gospodarstvo.

8. Ustna mreža (Sommer-Mundnetzbirne) po višinah in vrtih raste; drevo je navadno velike rodovitnosti in skoraj povsod dobro stori. Sad je letni, srednje velikosti, belo-zelen, jako dober za jed in dober za gospodarsko rabo.

9. Kapjanka (Capianmonts Herbst Butterbirne) raste po brežinah in vrtih. Drevo je prekoredne rodovitnosti v vsaki zemlji, in zato zlo ljubljeno, pa tudi razširjenja vredno. Sad je jesenski, srednje velikosti, rumeno-rujav, izvrsten za vžitek in dober za gospodarstvo.

10. Kolomarka (Kolomar Herbst-Butterbirne) raste po navadnih krajih in vrtih, povsod zdravo, rodovitno in prekoredne lepote. Sad dozori v jeseni, srednje velikosti, zeleno-rumen, izvrsten za jed in dober za gospodarstvo.

11. Napoleonka (Napoleonsbirne). Sadi se po navadnih krajih in vrtih, drevo ni zbirljivo, v vsaki zemlji rado raste, v mladosti že rodi, in je izvrstne rodovitnosti. Sad dozori v pozni jeseni do meseca novembra ali listopada; je skoraj velik, belo-rumen in zlo dober za jed.

(Dalje prib.)

Pomoč proti goveji kugi.

Neki veliki posestnik v južni Ruski ima tudi zlo velika posestva v Krimu, t. j. tedaj v zibki goveje kuge, in ki ima na svojih posestvih više 80.000 ovac, 2000 do 3000 goved in 500 do 600 konjev; priporoča morsko vodo kot najboljšo pomoč proti goveji kugi in piše nekemu velikemu gospodarju na Francoskem tako-le: „Naznanjam Vam, da med vsemi pomočki, ktere sem že rabil, da bi svojo živino obranil goveje kuge, mi še ni noben tako dobro služil, kakor morska voda, ktero sem ji daval mesto druge vode piti. Nobene živali, ki je pila morsko vodo, ni napadla goveja kuga, če sem jo ravno dal postaviti med za govejo kugo bolene živali.“

Gos (goska)

izleže v spomladi v četririh tednih 15—20 jajec, se 20 let lahko rabi za pleme in doživi do 30 let. Za 5—8 gosi je potreben jeden gosak, ki je vendar samo 4 leta za pleme. Gos izvali v 28. dnevih 12 jajec, in da vsako leto $\frac{3}{4}$ funta perja.

Pod lipo.

(Zbrano je mnogo kmetov pri Ljubomiru.)

Ljubomir. Prav me veseli, da se Vas je danes spet tako mnogo sošlo, prav srčno Vas pozdravljam in naznanjam ob enem, da se hočemo odzdat spet večkrat sniti pri meni in se pogovarjati o raznih političnih in gospodarskih stvareh, če Vam je namreč prav.

Semenko. Sem prepričan, da je to vsem všeč. Zdaj pa nam najprej povejte, kaj Vi mislite o novem ministerstvu, ali imamo pričakovati nekoliko boljših časov?

Ljubomir. Glava starega ministerstva je ostala, in dokler ta ostane, ostane gotovo vse pri starem; posebno pa ni upati, da bi se pod tim ministerstvom vlada porazumela s Slovani; kako pa bo v drugih stvareh šlo, bomo videli v kratkém.

Brezovec. Če bi le delali do tega, da bi se le nekoliko znižale dače, ker teh ne moremo več zmagati.

Semenko. Prav imate, dače so res prevelike, in bi sila potrebno bilo, da bi se znižale.

Iglič (Semenku). Pri vladi je pač tako, kakor pri naši srenji; vsako leto se nam pravi, da se bodo davki pomajšali, in vsako leto se izvišajo. Zakaj pa srenjskih davkov ne znižate?

Zalec. Da, da, srenjski davki se morajo znižati, toliko ne smemo dalje več plačevati, drugače pridemo vsi na boben.

Črtič. Prav imate, znižati se morajo srenjski davki, plačujemo preveč, da pa še vendar ne izhajamo, je krivo to, da se slabo gospodari s srenjskim denarjem, to mora drugače biti!

Semenko. Ali možaki, kaj pa hočete od mene? Ali mislite, da jaz le en krajcar izdam iz srenjske kase, o katerem nebi Vi vsi vedeli? Ali Vam ne položim od vsega celo natanko račun?

Zalec. Da, to je res, mi pridemo skupej k srenjski seji vsak s tem namenom, da hoče vsak govoriti za to, da bi se manje plačevalo, ali kaj pomaga, Vi znate vsikdar toliko uzrokov nasproti navesti, da k slednjemu večina pri glasovanju vendar vsikdar za Vami potegne. Kar se tiče mene, moram reči, da se večkrat ne zlagam z Vami, ali kaj hočem, če so drugi vsi za Vas!

Semenko. Kteri srenjski stroški pa tedaj so odviše po Vašem mnenju? Kje bomo tedaj začeti gospodariti?

Zalec. To Vam včasih hočem povedati. Mi smo prej zmirom imeli samo enega ponočnega stražaja, ta je služil vsak mesec dva goldinarja in neke naturške pridelke, zdaj pa ste mu pridali še četri pomočnike, katerih vsak ima na dan 20 kr., to že seže globoko v žep.

Semenko. Dobro tedaj, če jaz spet rečem, eden ponočni strežaj naj bo zadosti (k drugim) ali ste vi drugi zadovoljni?

Brezovec. Za božjo voljo g. župan, kaj Vam je prišlo na misel? kaj nam pomaga samo eden stražaj, dokler je on na eni strani vasi, lahko se na drugi strani vse obropa in pomori!

Črtič. Ali kaki berač, kateri se zmirom klatijo v okolici, bi lahko komu vžgal hram, če morebiti enkrat pri kateri hiši ni dobil toliko, kolikor je upal dobiti?

Zalec. No, zastran mene, pa naj ima ponočni stražaj enega pomočnika, ki naj straži na drugi strani vasi.

Brezovec. Da, če pa tedaj kaki klatež napade strežaja na eni strani vasi, in njegov pomočnik je na drugi strani, ne moreta drug drugemu pomagati, ker drug drugega ne čujeta, če bi kateri zval na pomoč.

Črtič. Zato morajo biti stražaji tudi v sred vasi.

Semenko (Zalecu). Glejte tedaj, po takem bomo spet imeli četri strežaje! Kako pa tedaj v tem hočete kaj prihraniti, ali drugače nearečo odvrniti.

Zalec. Kako? Če so ti mnogi stražaji samo zato postavljeni, da varujejo vas soper potepube, tate, roparje itd. se mora ta bolezen celo odpraviti; najprej se naj zato vsi potepuhi iz vasi spodijo, tako, da ne bo nobeden ostal, ki ne dokaže, da se s poštenim delom redi.

Semenko. Prav lepo to, če bi mi res to v naši vasi dognali, ali pa tudi moremo dognati to, da bodo to storile tudi vse druge sosedne vasi? Če pa se klateži po dnevu zdržavajo tamo, kdo pa jim bo branil, da po noči ne bodo prišli k nam in nas obropali.

Zalec. Hm, zdaj pa se vendar že dolgo nič ni čulo, da bi se kaj nevarnega pri nas bilo zgodilo; nikomur se ni nič ukralo, nikdo ni bil obropan in noben hram se ni požgal.

Semenko. Ravno zato ne, ker klateži dobro vedo, da ima naša vas po noči in po dnevu dobro stražo, ne upajo se tedaj k nam.

Zalec. Tako tedaj! če se kje dajo videti tolovaji, moramo plačevati stražaje, in če se ne dajo videti, jo tudi moramo plačevati? Tedaj celo ni upanje, da bi se kedaj ponižali srenjski davki. Zdaj pa mi povejte, kako se pravi takemu gospodarstvu?

Ljubomir. Jaz vem, kako se pravi takemu gospodarstvu.

Semenko. Kako? Povejte g. učitelj!

Ljubomir. Pravi se oborožen mir. Kakor se godi vladi v velikem, tako se nam godi v malem, kakor vlada mora imeti mnogo vojakov, tako mi mnogo stražarjev, in zato ni, da bi res že bila kaka nevarnost pred pragom, temuč samo zato, ker se je bojimo.

Zalec. Tako! tedaj pa se hode vladi v velikem ravno tako godilo, kakor nam v malem, in bo ona v velikem ravno tako prišla na kant, kakor naša vas v malem. Prav lepa prihodnost to!

Ljubomir. Kako daleč bomo po takem gospodarstvu prišli, to ve sam Bog, kaj bi vendar najbolj bilo v tem storiti, o tem hočemo govoriti prihodnjič; za danes z Bogom!

Dopis.

Iz Ljutomera. „Ljutomerska čitalnica“ je imela 2. dan t. m. svojo glavno skupščino. Prišlo je od blizo in dalječ obilno kmetov in so se prav živo vdeležili pogovorov, ki se čitalničnega delovanja in gospodarstva tičejo. To jim služi na slavo. V novi odbor so izvoljeni gospodje: Ivan Kukovec za predsednika, Mat. Zemlič za podpredsednika, Ant. Merčnik za denarničarja, Drag. Huber za tajnika, dr. Ant. Klemenčič, dr. Iv. Farkoš, A. Herzog, Ognjeslov Moharič in Jože Gomilšek za odbornike. Ljutomerska čitalnica bo naredila sledeče zabave: 20. februarja tombolo s plesom, 27. glediščno igro s deklamacijo in petjem in 29. šaljivo tombolo s plesom. K tem veselicam so od odbora uljudno povabljeni udje od blizo in daljave.

Politični ogled.

Ministerska kriza je vendar po dolgem času enkrat končana, in po dolgem in trdnem iskanju so naši spet tri druge može, ki so stopili mesto izstopivših treh ministrov v ministerstvo. — Ministerstvo pa je sestavljeno tako le: Hasner je prvosednik ministerstva in voditelj časnikarstva; Giskra je minister notrajnih zadev in policije; Herbat, minister pravosodja; Plener trgovinstva, Brestel minister finance, ti so bili že prej ministri; na novo pa so imenovani: Wagner za deželno brambo, dr. Stremayer za